

NORGES HØYESTERETT

Den 13. mars 2009 avsa Høyesterett dom i

HR-2009-00592-A, (sak nr. 2009/64), straffesak, anke over dom,

A

(advokat Gunnar K. Hagen)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(førstestatsadvokat Kjerstin A. Kvande)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Flock:** Saken gjelder straffutmåling for overtredelse av straffeloven § 195 første ledd – flere tilfeller av seksuell omgang, hvorav ett likestilles med samleie, jf. straffeloven § 206 – med en pike i 10–11 årsalderen. Saken reiser spørsmål om det kan anvendes fullt ut betinget fengselsstraff.
- (2) Stavanger tingrett avsa 15. august 2008 dom med slik domsslutning:
- ”1. A, født 30.04.1990, dømmes for overtredelse av straffeloven § 195, 1. ledd, 2. straffalternativ til fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder.
- Fullbyrdelsen av 1 – ett – år og 2 – to – måneder av straffen utsettes i medhold av straffeloven §§ 52-54 med en prøvetid på 2 – to – år.
2. A dømmes til å betale oppreisning til B med kroner 75 000 – syttifemtusen – innen 2 – to – uker fra dommens forkynnelse.”
- (3) Etter at domfelte hadde anket over straffutmålingen, avsa Gulating lagmannsrett 24. november 2008 dom med slik domsslutning:
- ”I tingrettens dom gjøres disse endringer:
1. Av den samlede straff på fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder blir 120 – etthundreogtjue – dager å avsone.

2. Den resterende del av straffen, 1 – ett – år og 4 – fire – måneder, gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år, og på de særvilkår at han fullfører sin påbegynte utdanning ved X videregående skole, jf. straffeloven § 53 nr. 3, og at han retter seg etter de til enhver tid iverksatte tiltak av barnevernet i Y kommune, jf. straffeloven § 53 nr. 3.
 3. Domfelte tilkommer et varetektsfradrag på 3 – tre – dager, jf. straffeloven § 60.”
- (4) Lagmannsrettens dom ble avsagt under dissens, idet en av meddommerne stemte for at straffen burde settes til fengsel i to år, hvorav ett år og åtte måneder betinget.
 - (5) Domfelte har anket over lagmannsrettens straffutmåling. Han har gjort gjeldende at en fullt ut betinget reaksjon på de vilkår som lagmannsretten har oppstilt, bør være tilstrekkelig. Subsidiært er det gjort gjeldende at det bør anvendes samfunnsstraff.
 - (6) *Jeg er kommet til at anken bør tas til følge.*
 - (7) De straffbare forhold som domfelte er kjent skyldig i, er av lagmannsretten beskrevet ved et sitat fra tingrettens dom, som lyder slik:

”Etter bevisførselen legger retten følgende til grunn som bevist: Tiltalte kom fra Z til Norge da han var 8 år gammel. Fra august 2002 og fram til januar i år har han bodd i fosterhjem i Æ hos familien B. Fra sommeren 2006 og fram til den 9. januar 2008 har han ved flere anledninger hatt seksuell omgang med den yngste datteren i familien, B født 11.05.96. De seksuelle overgrepene skjedde i hjemmet, i Ø 33 i Æ. Tiltalte gikk inn til fornærmede om kvelden/natten og tok av fornærmede truse, eventuelt først pyjamasbukse. Han kledde også av seg selv nedentil og la seg opp i sengen til fornærmede. Han kysset henne, befølte henne i skrittet med hånden og førte sin penis fram og tilbake mellom fornærmedes lår, og slik at han beveget sin penis mot hennes kjønnsorgan. Tiltalte lå enten ved siden av fornærmede, tett inntil, eller oppå henne eller han løftet fornærmede oppå seg. Ved en anledning – den 9. januar 2008 – fikk tiltalte sædavgang. Ved en anledning, i den angitte perioden, førte tiltalte sin penis inn i munnen til fornærmede; han la seg over henne, åpnet munnen hennes med fingrene og førte penis inn i munnen hennes, og beveget seg deretter opp og ned. Fornærmede sov som regel når tiltalte kom inn til henne og våknet av tiltaltes handlinger. Hun lot imidlertid som om hun sov.”
 - (8) Forholdene ble avdekket den 10. januar 2008, da fornærmede informerte sin familie. Domfelte ble deretter tatt hånd om av barneverntjenesten.
 - (9) Domfellelsen gjelder alvorlige overtredelser av straffeloven § 195 første ledd. Ved ett tilfelle har den seksuelle omgangen skjedd ved en handling som er likestilt med samleie, jf. straffeloven § 206. Minstestraften er dermed i utgangspunktet fengsel i to år. Alle de straffbare handlinger ble begått før domfelte fylte atten år. Straffen kan da fastsettes lavere enn minstestraften, jf. straffeloven § 55.
 - (10) Det er tale om gjentatte straffbare handlinger, begått med en viss planmessighet overfor en pike som så vidt hadde fylt ti år da overgrepene startet sommeren 2006. Ved siden av å være grove krenkelser begått overfor fornærmede, er det tale om misbruk av den tillit domfelte ble vist da han ble tatt inn som medlem av familien. Alvoret i handlingene forsterkes ved at barneverntjenesten, etter at man sommeren 2007 var blitt kjent med at han om natten hadde kommet inn på fornærmedes rom og strøket henne over låret, satte inn tiltak overfor ham. Familien ønsket imidlertid på det tidspunkt at domfelte fortsatt

skulle få bo hos dem, og fornærmede flyttet inn til sin eldre søster på hennes soverom. Til tross for dette begikk domfelte etter en tid nye overgrep.

- (11) Seksuelle krenkelser av denne karakter vil regelmessig føre til at fornærmede blir påført skade av psykisk art, som hun ikke sjelden må slite med i lang tid. Jeg finner grunn til å nevne at fornærmede i vår sak fortsatt synes å være tydelig preget av det hun har opplevd.
- (12) Det er på den annen side i denne saken tunge hensyn som tilsier at straffen bør bli langt mildere enn den lange ubetingede fengselsstraff som vil være utgangspunktet for straffutmålingen.
- (13) For det første har jeg allerede nevnt domfeltes alder. Han er født i april 1990 og var således bare fylt seksten år da overgrepene startet sommeren 2006. Da de straffbare handlinger ble avsluttet, var han vel sytten år og åtte måneder.
- (14) For det annet står vi overfor en ungdom som har en usedvanlig tragisk bakgrunn. Som åtteåring ble han av sin familie i Z sendt til Norge, i den hensikt å åpne for at også familien senere kunne bosette seg her i landet. Som enslig mindreårig ble han først plassert i et mottak, hvoretter han i en periode bodde hos en "onkel". I denne perioden ble han selv blant annet utsatt både for seksuelle overgrep og for omsorgssvikt. Deretter fulgte opphold i flere beredskapshjem og i et fosterhjem hvor han ble utsatt for fysiske overgrep. Tolv år gammel kom han så til det fosterhjemmet i Æ hvor han bodde i årene frem til de straffbare handlingene ble avdekket.
- (15) Jeg ser det slik at den straff som lagmannsretten har utmålt, omtrent svarer til det som vil være et passende straffenivå dersom det ikke var ytterligere momenter som talte for en mildere straff. I denne saken er det imidlertid etter mitt syn to slike momenter. Jeg sikter her til den frihetsberøvelsen som domfelte har vært undergitt i regi av barnevernet, og den meget positive utviklingen som barnevernstiltakene synes å medføre.
- (16) Etter å ha vært under politiets og barnevernsmyndighetenes kontroll noen få dager etter oppbruddet fra fosterfamilien i Æ, ble domfelte akutt plassert ved Å barne- og ungdomsheim – nå XX barne- og ungdomssenter – i X. Plasseringen skjedde med hjemmel i barnevernloven § 4-4 femte ledd.
- (17) For Høyesterett er det fremlagt en uttalelse fra barne-, ungdoms- og familieetaten. Det fremgår av uttalelsen at domfelte bor i en egen leilighet med personale til stede. Frem til sommeren 2008 har det vært tale om døgnbemanning, som senere er trappet noe ned. Det opplyses at det for tiden i alt er syv miljøterapeuter som er engasjert i det som betegnes å være et særtiltak overfor ham. Av disse er tre ansatt fast ved institusjonen, mens de øvrige er rekruttert til bare å arbeide med dette tiltaket.
- (18) Da tiltaket ble startet opp, ble det utarbeidet en plan for hvor mye domfelte kunne bevege seg fritt, hvor han kunne være, og hvilke avtaler han måtte gjøre med personalet. I dag kan han bevege seg fritt, men etter avtale med de som eventuelt er på vakt. Det er opplyst at det underveis er gjennomført to risikovurderinger om faren for at domfelte skal begå nye seksuelle overgrep. Den aktuelle situasjon i februar 2009 var at han er alene to ettermiddager i uken samt lørdag og søndag formiddag. Planen er at han fra mars 2009 også skal være alene i to netter. Det er opplyst at han har samtykket i at dette opplegget fortsetter frem til han fyller 20 år, altså frem til utløpet av april 2010.

- (19) Det følger av straffeloven § 60 at den tid som en domfelt har vært frihetsberøvet i anledning saken, skal bringes til fradrag i straffen, og slik at straffen da kan anses utholdt i sin helhet. I avgjørelsen i Rt. 2007 side 333 ble en ungdom som surrogat for varetektsfengsel pålagt å ta opphold hos en onkel. Det ble gitt klare restriksjoner for hvor han kunne oppholde seg på dagtid, og ellers var han stort sett pålagt å holde seg innendørs der han bodde. Den aktuelle perioden på 32 dager ble her godtatt til fradrag etter straffeloven § 60. Høyesterett uttalte at frihetsberøvelse kunne finne sted i andre former enn i fengsel og bak låste dører, og også i tilfeller der siktede samtykket i restriksjonene.
- (20) Selv om det ikke er tale om å anvende denne bestemmelsen direkte, er det også ved utmåling av straffen i vår sak all grunn til å legge vekt på det regime som har omgitt domfelte etter at det straffbare forholdet ble avdekket, og som er en direkte følge av dette. Selv om han etter hvert har fått – og formentlig vil få – større bevegelsesfrihet, er det her tale om meget følbare reaksjoner som er – og fortsatt vil bli – gjennomført over et meget langt tidsrom. Og selv om tiltakene i stor grad er gjennomført for å støtte domfelte i hans siste ungdomsår, på vei inn i en tilværelse som voksen samfunnsborger, er det likevel risikoen for at han vil begå nye seksuelle overgrep, som i stor grad synes å ha vært årsaken til disse frihetsinnskrenkningene. Slik jeg ser det, står vi her overfor reaksjoner fra samfunnets side som bør tillegges betydelig vekt ved straffutmålingen i denne saken.
- (21) I tillegg kommer så endelig den utvikling som domfelte synes å ha gjennomgått i den tiden han har vært plassert ved barne- og ungdomssenteret. Sommeren 2008 hadde han jobb i et malerfirma etter at han tidligere samme år hadde vært utplassert der i halvannen måned. Han er i dag elev ved X videregående skole, vg 1 byggfag, og søker vg 2 byggtknikk for neste skoleår. Det er opplyst at han har hatt en svært positiv utvikling siden skolestart sommeren 2008. Han er en ensom gutt uten nære familierelasjoner, men har i sin tilværelse på barne- og ungdomssenteret et relativt stort profesjonelt nettverk rundt seg. Han har vist seg som en ungdom som følger godt med, og som det er lett å samarbeide med.
- (22) Forsvareren har fremholdt at vi står overfor en situasjon som kan karakteriseres som et rehabiliteringsopplegg av en helt ekstraordinær karakter. Jeg er enig i dette, og påpeker at samfunnet i dette tilfellet åpenbart har satt inn meget store ressurser. Opplegget har nå pågått over et ikke ubetydelig tidsrom. Opplysningene i saken tyder ikke på annet enn at domfelte er godt motivert, og at han på en lojal måte følger barnevernsmyndighetenes opplegg.
- (23) Jeg er etter dette kommet til at også den situasjon som domfelte nå befinner seg i, med noen vekt taler mot at deler av fengselsstraffen skal sones.
- (24) Etter en samlet vurdering av de ulike straffutmålingsmomentene i saken, er jeg kommet til at hele straffen bør gjøres betinget. Jeg finner ikke grunn til å endre de betingelser som er satt i punkt 2 i lagmannsrettens domsslutning.
- (25) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at hele straffen på fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder gjøres betinget på de vilkår som lagmannsretten har fastsatt.

- (26) Dommer **Stabel:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (27) Dommer **Matningsdal:** Likeså.
- (28) Dommer **Stang Lund:** Likeså.
- (29) Dommer **Coward:** Likeså.
- (30) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom gjøres den endring at hele straffen på fengsel i 1 – ett – år og 8 – åtte – måneder gjøres betinget på de vilkår som lagmannsretten har fastsatt.

Riktig utskrift bekreftes: